

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt „Efektywne praktyki pedagogiczne – platforma między teorią a praktyką w kształceniu kandydatów na nauczycieli”
współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

RAPORT Z BADANIA

POTRZEB STUDENTÓW KIERUNKÓW PEDAGOGICZNYCH

w ramach projektu:

„Efektywne praktyki pedagogiczne – platforma między teorią
a praktyką w kształceniu kandydatów na nauczycieli”

Opracował: dr Sławomir Tabkowski

Projektodawca:
Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
00-724 Warszawa, ul. Chełmska 21a
tel. 22 851-28-88
www.janski.edu.pl

Biuro Projektu:
Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
Wydział Zamiejscowy w Krakowie
30-612 Kraków, ul. Witosa 9
tel. 12 654-54-69

Szkoła Wyższa
im. Bogdana Jańskiego

Raport z pogłębionego badania potrzeb studentów kierunków pedagogicznych w zakresie praktyk pedagogicznych

opracował: dr Sławomir Tabkowski

I. Wprowadzenie

1. Realizacja powyższego projektu, poza przyjęciem definicji pojęcia „potrzeby”, oparta została na założeniu, iż stosunek i ocena praktyk pedagogicznych, odbywanych przez studentów szkół wyższych, powinna zostać przedstawiona w szerszym kontekście uwarunkowań wynikających z motywacji wyboru tego właśnie kierunku studiów (bądź też wcześniej zawodu nauczycielskiego) oraz oczekiwań i ocen związanych z obecną bądź przyszłą pracą w tym zawodzie. Powyższym przesłankom odpowiada struktura dwóch kwestionariuszy ankiet, zaś prezentacja wyników badań uwzględniać będzie, także poprzez tabele korelacyjne, niniejsze uwarunkowania i związki.
2. Przyjęto, że zmiennymi niezależnymi w poniższej analizie będą: wiek, staż pracy (lub jego brak), doświadczenie zawodowe oraz zainteresowanie zawodem nauczycielskim. Powyższe uwzględnione zostaną tylko w sytuacjach, gdy różnicują badana zbiorowość.
3. Z uwagi na śladową liczbę mężczyzn w całej badanej populacji w dalszych analizach nie będzie ta grupa wyróżniana z uwagi na brak podstaw do wyciągania wiarygodnych wniosków. Tak więc przedstawione analizy i konstatacje dotyczyć będą badanych bez rozróżnienia płci.
4. W przedstawionej poniżej analizie informacje statystyczne podawane są w procentach i w zaokrągleniu. Sumujące się procenty, przewyższające 100 oznaczają, iż przy danej odpowiedzi badani mogli dokonać wyboru większej liczby odpowiedzi, niż jedną. Natomiast przy braku odpowiedzi na określone pytania suma jest niższa niż 100.

II. Badana zbiorowość

Badaną populację, obejmującą ogółem 118 osób, stanowią studenci kierunków pedagogicznych Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego – Wydział Zamiejscowy w Krakowie oraz Akademii Krakowskiej im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego w Krakowie. Wśród badanych kobiet było 92%, mężczyzn 4% a pozostałe osoby na pytanie o płeć nie udzieliły odpowiedzi. Największą grupę, bo aż 48%, stanowiły osoby w wieku 20-22 lata, drugą – 27% - w wieku 23 – 25 lat, trzecią – 10% - w wieku 26-33 lata i wreszcie pozostałe – 12% - w wieku powyżej 33 lat. Około 40% badanych ma doświadczenia w pracy w zawodzie nauczycielskim, w tej grupie 10% posiada ponad 5-letni staż.

Jak z powyższych informacji wynika, płeć badanych koreluje z powszechnym zjawiskiem feminizacji zawodów nauczycielskich a wiek odzwierciedla status badanych, z których większość dopiero niedawno rozpoczęła studia wyższe.

III. Motywacje

Zainteresowanie zawodem od dawna („od zawsze”, „pasja od dawna”) prezentuje od 70% badanych, 22% osób zainteresowała się nim w okresie studiów, natomiast grupa 8% badanych przyznała, że nie ma zamiaru pracować w tym zawodzie. W tej grupie zdecydowaną przewagę mają osoby starsze, z ponad 5 letnim stażem.

Na zainteresowanie zawodem nauczycielskim „od zawsze” wg badanych nie ma wpływu staż w zawodzie lub jego brak, co potwierdza podobny stosunek do tej kwestii w określonych grupach wiekowych.

Motywami wyboru zawodu, wg badanych było przede wszystkim:

— chęć własnego rozwoju	60%
— podnoszenie kwalifikacji	46%
— pewność pracy	14%
— prestiż zawodu	5%
— inne powody	8%

Pierwszy z motywów – samorozwój – preferowany jest przede wszystkim przez pierwsze trzy grupy wiekowe i osoby ze stażem w zawodzie do 5 lat (lub bez stażu); wynika to z faktu, iż zdecydowaną większość tych grup stanowią studenci, którzy do zawodu nauczycielskiego dopiero się przygotowują. Natomiast motyw „podnoszenia kwalifikacji”, choć uznany jako ważny przez członków wszystkich grup, preferowany jest przez osoby ze stażem dłuższym niż 5 lat.

Zamiar pracy w zawodzie nauczycielskim prezentuje 86% badanych, których nie różni w zasadniczy sposób wiek, doświadczenia i zainteresowania zawodowe a jedynie staż pracy; osoby ze stażem powyżej 5 lat częściej mają zamiar podjąć pracę w innym zawodzie.

Zaletami zawodu nauczycielskiego wg badanych są przede wszystkim:

— kontakt z dziećmi (ludźmi, z młodzieżą), ich spontaniczność	54%
— dużo wolnego czasu, wakacje, ferie	34%
— kształtowanie wychowanków, przekazywanie wiedzy	11%
— innowacyjność pracy (nowe wyzwania, podnoszenie kwalifikacji, ciągle coś nowego, uczymy czegoś nowego, brak nudy)	11%
— samorealizacja, satysfakcja z pracy, sympatyczna praca	6%

Ponadto wymieniono następujące zalety: łatwość uzyskania pracy, możliwość awansu, inne (wszystkie w śladowych ilościach). Kontakt z dziećmi-młodzieżą preferują badani, którzy „od zawsze” zainteresowani byli zawodem nauczycielskim oraz ze wszystkich grup wiekowych poza najstarszą i osobami pracującymi w zawodzie powyżej 5 lat. Pozostałe zalety zawodu są akceptowane przez wszystkie grupy badanych w podobny sposób.

Natomiast za podstawowe trudności w pracy nauczycielskiej badani uznali:

— trudna młodzież, agresja uczniów, kontakty z uczniami, bezstresowe wychowanie młodzieży	42%
---	-----

— odpowiedzialność	13%
— zła organizacja szkoły, nadmiar biurokracji, ciągłe kontrole kompetencji	11%
— kontakt z rodzicami	11%
— szczególne wymogi zawodu (indywidualne podejście, przygotowywanie zajęć, poświęcanie prywatnego czasu)	10%
— bezradność, brak szacunku	8%
— inne	3%

Charakterystyczne, iż wśród utrudnień nikt nie wymienił kwestii wysokości nauczycielskich zarobków.

Poza najmłodszą grupą wiekową, wszyscy pozostali badani z różnych grup uważają, iż największym utrudnieniem w pracy nauczyciela jest „trudna młodzież...”. Podobnie uważają osoby nie zainteresowane zawodem nauczycielskim. Natomiast badani ze stażem powyżej 5 lat wążące się utrudnienia widzą także w złej organizacji szkoły, nadmiar biurokracji itp.

Wnioski:

1. Zdecydowana większość badanych, bo ponad 80%, była i jest nadal zainteresowana zawodem nauczycielskim, pozostali planują podjąć inną działalność zawodową.
2. Niezwykle ambitnie zaprezentowali badani motywacje wyboru tego zawodu, wśród których dominują samorozwój i konieczność stałego dokształcania. Wynika to także ze struktury wiekowej badanych, z których zdecydowana większość studiuje. Dopiero na kolejnym, trzecim miejscu znalazła się „pewność pracy” tzn. bezpieczeństwo zainteresowanych, do którego tak dużą wagę przykładają wszyscy badani.
3. Zalety tego zawodu, preferowane przez badanych – ogółem 82% opinii - to przede wszystkim kontakt z dziećmi (młodzieżą) i zapewne szereg z niego wynikających pozytywów, misja zawodu połączona z innowacyjnością pracy i koniecznością ciągłego samodoskonalenia. Można więc stwierdzić, że większość badanych właściwie odczytuje zalety, ale i wymogi, zawodu nauczycielskiego.
4. Dla licznej grupy osób wolny czas („dużo wolnego czasu w roku szkolnym” , „ferie”) stanowi ważną zaletę, ponieważ *gros* stanowią kobiety, a dla nich stwarza to możliwość pogodzenia pracy zawodowej z opieką i wychowaniem dzieci, wypełnianiem obowiązków domowych czy też szansą na dodatkowy zarobek bądź realizację swoich zainteresowań i pasji.
5. Trudności w tym zawodzie wiążą badani przede wszystkim z negatywnymi cechami współczesnych wychowanków a także z koniecznością kontaktów z ich rodzicami, mając jednocześnie świadomość szczególnej odpowiedzialności pedagoga. Na to ostanie utrudnienie zwracają szczególną wagę osoby bez doświadczenia ; najmłodszy, stosunkowo bliscy wiekowo wychowankom, nie dostrzegają trudności związanych z z negatywnymi cechami młodzieży, prawdopodobnie dlatego, iż sami nie wyzbyli się jeszcze negatywnie ocenianych zachowań.
Starszy i z dłuższym stażem pracy uważają, że w samej organizacji oświaty tkwią także nauczycielskie problemy.

6. Pomimo zobowiązań ciężących na nauczycielu oraz szeregu trudnościach związanych z tym zawodem, badani nie podnieśli kwestii zarobków, co oznaczać może, iż nie tyle ich wysokość akceptują, ale w ostatecznym rachunku, są one do przyjęcia. Wynikać to może z faktu, że nie mieli możliwości lub szans zdobycia innego zawodu ale także z chęci bycia właśnie nauczycielem. Dodać tutaj należy rozpowszechnione tzw. „korki” przynoszące dodatkowy dochód uczącym oraz fakt, iż w gospodarstwie domowym może liczyć się tak samo albo bardziej wysokość zarobków mężów nauczycielek.

IV. Realizacja praktyk pedagogicznych

Chęć udziału i zainteresowanie praktykami

Zdecydowaną chęć udziału w praktykach pedagogicznych wyraziła zdecydowana większość badanych, bo ok. 63%, średnią ok. 30% i wiąże się ona z wiekiem badanych – czym starsi tym większe zainteresowanie udziałem.

Generalnie badani prezentują podobne zainteresowania tak praktykami hospitacyjnymi jak ciągłymi ale:

- te pierwsze cieszą się największym zainteresowaniem wśród najmłodszych, z barkiem doświadczenia. Osoby starsze, ze stażem powyżej 5 lat wykazują małe zainteresowanie tymi praktykami;
- drugie praktyk preferują młodzi do 25 lat, osoby z doświadczeniem w pracy zawodowej, o staż ponad 5 lat;
- Osoby, które interesowały się zawodem nauczycielskim od zawsze preferują w identycznym procencie jedne i drugie praktyki.

Cele, formy, przebieg i ocena praktyk

Badani przedstawili następującą gradację celów praktyk, które zostały osiągnięte:

- identyfikacja z zawodem - 55% - najczęściej trzy pierwsze grupy wiekowe oraz ze stażem do 5 lat, najrzadziej najstarsi. Charakterystyczne, iż ten cel nie różnicuje badanych ze względu na posiadane doświadczenie i zainteresowania zawodem;
- konfrontacja z teorią - 53% - podobnie we wszystkich grupach wiekowych, preferencja wśród osób z doświadczeniem zawodowym i stażem pracy powyżej 5 lat oraz zainteresowaniem zawodem od zawsze;
- budowanie więzi - 44% - najczęściej wśród trzech pierwszych grup wiekowych, osób z brakiem doświadczenia i ze stażem do 5 lat oraz zainteresowanych zawodem od zawsze;
- projektowanie zajęć - 33% - najczęściej w dwóch pierwszych grupach wiekowych, z doświadczeniem do 5 lat, posiadających praktykę zawodową, od zawsze zainteresowanych zawodem;

- zdolność dopasowania - 23% - bardzo podobnie we wszystkich grupach;
- podnoszenie kwalifikacji - 20% - bardzo podobnie we wszystkich grupach.

Z powyższych informacji wynikają następujące wnioski:

1. Powszechne przekonanie, iż praktyki służą przede wszystkim podnoszeniu kwalifikacji i lepszemu przygotowaniu do zawodu, okazuje się błędem, gdyż w opinii badanych, stykających się czasem po raz pierwszy z rzeczywistością szkolną, stanowią możliwość wykonywania (tylko częściowo) przyszłych obowiązków nauczycielskich. Do tej cechy praktyk dodać zapewne należy, przynajmniej częściowo, budowanie więzi oraz dopasowywanie się, tak z przyszłym (do przyszłego) zawodem jak i ze współuczestnikami praktyk. Cel ten, wg badanych, najpełniej został w czasie praktyk osiągnięty.
2. Kolejny cel praktyk, który badani uważają za zrealizowany – konfrontacja z teorią - także wydaje się interesującą informacją, bowiem przede wszystkim studenci nie posiadają jeszcze żadnych doświadczeń zawodowych i na nie w czasie praktyk liczyli. Natomiast osoby z takimi doświadczeniami i dłuższym niż 5 lat stażem nabytą na czelni wiedzę skonfrontowali w czasie praktyk z rzeczywistością szkolną;
3. Pozostałe, wskazane przez badanych cele, osiągnięte w okresie praktyk, mieszczą się w tradycyjnym rozmieni zakresu praktyk pedagogicznych. Oddzielną kwestia pozostaje stosunkowo niski, a więc w konsekwencji krytyczny, procent (33% i 20%) opinii na temat realizacji tych celów w czasie praktyk.
4. Za najbardziej wartościowe i interesujące badani uznali następujące formy organizacyjne praktyk:
 - wyjścia do placówek - 63% - najczęściej trzy pierwsze grupy wiekowe, osoby z brakiem doświadczenia i ze stażem do 5 lat, od zawsze zainteresowani zawodem;
 - wycieczki integracyjne - 52% - bardzo podobnie we wszystkich grupach;
 - zielone szkoły - 48% - bardzo podobnie we wszystkich grupach;
 - wydarzenia kulturalne - 41% - podobnie we wszystkich grupach wiekowych, bez względu na posiadane doświadczenie, ale z preferencją wśród osób o stażu do 5 lat;
 - konferencje przedmiotowe - 25% - identycznie we wszystkich grupach;
 - wizyty nauczycieli w uczelni 14% - identycznie we wszystkich grupach wiekowych poza najstarszą, preferencje wśród osób z doświadczeniem, stażem do 5 lat i z zainteresowaniami zawodem od zawsze.

Wnioski:

1. Zdecydowanie najwyższą akceptację ogółu uzyskały wyjścia do placówek ze zrozumiałą preferencją w określonych grupach, co w prosty sposób wytłumaczyć można faktem, iż w odróżnieniu od starszych, doświadczonych, z ponad 5 letnim stażem, młodzi pragną poznać swoje przyszłe miejsce pracy; ta forma praktyk wydaje się im najbardziej wartościowa i odpowiadająca zakresowi pojęcia praktyki pedagogicznej;
2. Trzy kolejne formy praktyk, uznane za najbardziej wartościowe i interesujące, cieszą się bardzo podobną akceptacją prawie wszystkich badanych. Nasuwa się tu nieodparcie sugestia, iż tak wysoka a jednocześnie podobna akceptacja tych form wiąże się

- z ich atrakcyjnością odbiegającą zasadniczo od innych form praktyk, bowiem przypominają (są podobne) one nieobowiązkowe, prywatne spędzanie czasu wolnego.
3. Na czwartym miejscu, w myśl zgodnej opinii badanych, znajdują się konferencje przedmiotowe, doceniane co prawda jedynie przez jedną czwartą badanych ale ze wszystkich grup jednakowo;
 4. Najmniej wartościowymi i interesującymi, wg badanych, są wizyty i spotkania z nauczycielami na terenie uczelni. Na tego rodzaju ocenę wpływa zapewne podobieństwo (i przebieg) tych spotkań do innych zajęć realizowanych w ramach programów studiów, a być może poziom i sposób ich prowadzenia. Tego rodzaju formę praktyk doceniają osoby z najstarszej grupy wiekowej i z dużym doświadczeniem zapewne przez pewien rodzaj solidarności z odwiedzającymi uczelnię kolegami-nauczycielami; osoby ze stażem do lat 5 i z zainteresowaniami zawodem nauczycielskim „od dawna” odnoszą się do każdej formy praktyk pedagogicznych z dużym zainteresowaniem, bowiem przygotowuje ich ona do przysłego zawodu.

Przedstawione poniżej szczegółowe informacje mogą być wykorzystane przez organizatorów praktyk pedagogicznych, poprzez korelację powyższych wyników z programami realizowanych praktyk. W takiej sytuacji wymagałoby to stworzenia dodatkowej bazy-siatki informacyjnej, na której naniesione by zostały obowiązujące i realizowane formy praktyk i na nie „nałożono by” poniżej zaprezentowane opinie badanych.

Projektodawca:

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
00-724 Warszawa, ul. Chełmska 21a
tel. 22 851-28-88
www.janski.edu.pl

Biuro Projektu:

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
Wydział Zamiejscowy w Krakowie
30-612 Kraków, ul. Witosa 9
tel. 12 654-54-69

Szkoła Wyższa
im. Bogdana Jańskiego

Formy aktywności w czasie praktyk	Brałem udział – wyróżniające się grupy	Chciałbym brać udział – wyróżniające się grupy
<i>Obserwowanie lekcji</i>	<i>91% - pierwsze trzy grupy wiekowe, ze stażem do 5 lat</i>	<i>2% - druga grupa wiekowa</i>
<i>Asystowanie nauczycielowi</i>	<i>64% - pierwsze dwie grupy wiekowe, do 5 lat doświadczeń, zainteresowanie zawodem od zawsze</i>	<i>9% - pierwsze dwie grupy wiekowe, ze stażem do 5 lat</i>
<i>Samodzielne prowadzenie lekcji</i>	<i>41% - pierwsze dwie grupy wiekowe, staż do 5 lat, zainteresowania od zawsze</i>	<i>31% - pierwsze trzy grupy wiekowe, z brakiem doświadczeń, staż do 5 lat</i>
<i>Praca z dziennikiem</i>	<i>52% - pierwsze trzy grupy wiekowe, staż do 5 lat</i>	<i>27% - pierwsze dwie grupy wiekowe</i>
<i>Zapoznanie się ze statutem szkoły</i>	<i>73% - pierwsze trzy grupy wiekowe, staż do 5 lat, zainteresowani zawodem od zawsze</i>	<i>6% - pierwsze dwie grupy wiekowe</i>
<i>Zapoznanie się z bazą lokalową</i>	<i>69% - pierwsze trzy grupy wiekowe, staż d 5 lat</i>	<i>11% - pierwsze dwie grupy wiekowe, staż do 5 lat</i>
<i>Przygotowanie wywiadówki</i>	<i>8% - druga i trzecia grupa wiekowa</i>	<i>58% - pierwsza i druga grupa wiekowa, staż do 5 lat</i>
<i>Rozmowy z opiekunem</i>	<i>66% - trzy pierwsze grupy wiekowe, osoby z brakiem doświadczenia i ze stażem do 5 lat</i>	<i>14% - pierwsze dwie grupy wiekowe i ze stażem do 5 lat</i>
<i>Omawianie zajęć z opiekunem</i>	<i>61% - pierwsze trzy grupy wiekowe i osoby ze stażem do 5 lat</i>	<i>16% - pierwsze dwie grupy wiekowe i osoby ze stażem do 5 lat</i>
<i>Wycieczka szkolna</i>	<i>33% - pierwsza i trzecia grupa wiekowa, osoby z brakiem doświadczenia, , ze stażem do 5 lat, zainteresowane zawodem od zawsze</i>	<i>42% - pierwsze dwie grupy wiekowe, , osoby z doświadczeniem ale także ze stażem do 5 lat</i>
<i>Udział w targach edukacyjnych</i>	<i>6% - trzecia grupa wiekowa, , osoby z doświadczeniem i zainteresowaniem zawodem od</i>	<i>42% - pierwsze dwie grupy wiekowe, ze stażem do 5 lat, zainteresowane od zawsze</i>

Projektodawca:

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
00-724 Warszawa, ul. Chełmska 21a
tel. 22 851-28-88
www.janski.edu.pl

Biuro Projektu:

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
Wydział Zamiejscowy w Krakowie
30-612 Kraków, ul. Witosa 9
tel. 12 654-54-69

**Szkoła Wyższa
im. Bogdana Jańskiego**

	<i>zawsze</i>	<i>zawodem</i>
<i>Udział w konferencjach</i>	<i>17% - trzecia grupa wiekowa,</i>	<i>38% - pierwsze dwie grupy wiekowe, osoby z brakiem doświadczenia i ze stażem do 5 lat,</i>
<i>Przygotowanie pomocy do zajęć</i>	<i>64% - pierwsze trzy grupy wiekowe, , z brakiem doświadczenia i ze stażem do 5 lat oraz zainteresowane zawodem od zawsze</i>	<i>14% - pierwsza, druga i czwarta grupa wiekowa, osoby zainteresowane zawodem od czasu studiów</i>
<i>Ocenianie sprawdzianów</i>	<i>25% - pierwsza grupa wiekowa, osoby z brakiem doświadczenia, ze stażem do 5 lat, zainteresowane zawodem od zawsze</i>	<i>44% - pierwsze dwie grupy wiekowe, osoby ze stażem do 5 lat</i>
<i>Przygotowanie pytań egzaminacyjnych</i>	<i>6% - trzecia grupa wiekowa, osoby z doświadczeniem w pracy zawodowej, , zainteresowani zawodem od zawsze</i>	<i>52% - pierwsze trzy grupy wiekowe, osoby z brakiem doświadczenia, , ze stażem do 5 lat,</i>
<i>Sprawdzanie prac domowych</i>	<i>31% - pierwsza grupa wiekowa, osoby bez doświadczeń zawodowych, ze stażem do 5 lat</i>	<i>44% - pierwsze trzy grupy wiekowe, , ze stażem do 5 lat, z zainteresowaniem zawodem od studiów</i>

Na użytek powyższego opracowania przedstawić można jedynie następujące wnioski;

1. Na 16 ogółem form aktywności w czasie praktyk w zdecydowanej ich większości uczestniczyli praktykanci. Jedynie w trzech formach procent uczestnictwa był poniżej 10, z których w jednym przypadku (targi edukacyjne) nie istnieje związek bezpośredni pomiędzy programem praktyk a uczestnictwem w tej formie, gdyż jest ona dostępna powszechnie.
2. Chęć uczestnictwa (opinie powyżej 30% badanych) w określonej formie praktyk przedstawili badani w stosunku aż do połowy wymienionych form praktyk. Tak duża ilość opinii w powyższej kwestii oznacza, iż albo w programach praktyk nie znalazły się powyższe formy, albo też nie były one dostępne (w pełni dostępne) z różnych względów, uczestnikom praktyk.
3. Najczęściej w określonych formach praktyk uczestniczyli badani z pierwszych trzech grup wiekowych (7 wskazań), z trzeciej grupy (3 wskazania), z pierwszych dwóch i z pierwszej grupy (po 2 wskazania). Oznacza to, iż sumarycznie najczęstszymi uczestnikami różnych form praktyk byli członkowie pierwszej grupy wiekowej.

4. Najczęściej chcieliby uczestniczyć w określonych formach praktyk badań z pierwszej i drugiej grupy wiekowej (11 wskazań) i z pierwszych trzech grup (3 wskazania). Podobnie jak w poprzednim wypadku, chęć uczestnictwa w różnych formach praktyk deklarują najczęściej członkowie pierwszej grupy wiekowej.
5. Wiek badanych koresponduje oczywiście z ich doświadczeniem zawodowym oraz ze stażem pracy.
6. Na uwagę zasługuje fakt wyróżniającej się grupy osób, które od zawsze zainteresowane były zawodem nauczycielskim – to one aż w 7 formach praktyk już uczestniczyły a zaledwie w jeden formie uczestniczyć by chciały. Oznacza to wyraźnie większe i aktywne zainteresowanie tych osób praktykami pedagogicznymi.

Badani w ocenie częstotliwości kontaktów z koordynatorem-opiekunem praktyk w połowie wyrazili oceny pozytywne (wystarczająco częste i raczej wystarczająco częste). Zgodność tych opinii panuje właściwe we wszystkich grupach wiekowych, u osób z różnym doświadczeniem i stażem pracy oraz z różnym zainteresowaniem zawodem nauczycielskim.

Z powyższego wynika, iż:

1. zaledwie połowa badanych jest zadowolona z częstotliwości kontaktów z opiekunem, a to niewątpliwie oznacza złą organizację praktyk, źle zorganizowany system kontaktu z opiekunami bądź też nie wypełnianie przez nich swoich obowiązków;
2. połowa uczestników praktyk oczekiwałaby częstszych kontaktów z opiekunem; miała zapewne jakieś potrzeby, problemy czy kwestie do wyjaśnienia. Nie zostały te oczekiwania zaspokojone a więc w jakimś stopniu cel praktyk nie został wykonany lub osiągnięty został tylko częściowo;
3. podsumowując, uznać należy powyżej opisaną sytuację za bardzo niekorzystną w procesie kształcenia przyszłych nauczycieli.

Dopełnienie informacji na temat kontaktów z opiekunem praktyk przynosi odpowiedź na kolejne pytanie o oczekiwany przez badanych rodzaj komunikacji z opiekunem. Badani w 83% oczekują kontaktu bezpośredniego (we wszystkich grupach od 60% do 91%) a w pozostałym procencie kontaktu emailowego. Nikt z badanych nie był zainteresowany kontaktem poprzez platformę e-learningową lub innym rozwiązaniem.

Wnioskować można, że:

1. mimo powszechności dostępu do komputerów i telefonów komórkowych badani oczekują bezpośredniego kontaktu z opiekunami praktyk pomimo, iż jest on, z różnych powodów, bardziej uciążliwy;
2. tak powszechne oczekiwanie potwierdza poprzednie wnioski dotyczące uzasadnionych oczekiwań badanych, organizacji praktyk, pracy opiekunów praktyk oraz oceny praktyk jako liczącego się elementu procesu kształcenia.

Najlepszymi środkami przekazu informacji i dokumentacji, wg badanych, są:

- przekaz drukowany (wersje papierowe dokumentów) – akceptuje 91% badanych w prawie identycznym procencie we wszystkich grupach;

- nośniki elektroniczne – popiera 13% w pierwszej i drugiej grupie wiekowej, osoby z brakiem doświadczenia i ze stażem do 5 lat;
- platforma e-learningowa – wybiera 11% badanych z pierwszej, drugiej i ostatniej grupy wiekowej i ze stażem do 5 lat.

Oznacza to:

1. Akceptację przez respondentów tradycyjnych form zapisu, a co za tym, i przekazu dokumentów. I nie wynika to z braku dostępu do innych form lub nieumiejętności posługiwania się określonymi urządzeniami, bowiem preferują tę formę wszyscy, bez względu na wiek. Można jedynie domniemywać, że tradycyjne formy badani uważają za bardziej trwałe, bezpieczniejsze.
2. Pomimo powyższych konstatacji aż 24% badanych dopuszcza nowoczesne środki przekazu dokumentów – jak się okazuje licząca się część respondentów akceptuje jednocześnie tradycyjne i nowoczesne formy przekazu.

Natomiast opinie badanych o możliwości wyboru rodzaju dzienniczka praktyk są dwubiegunowe, gdyż 72% akceptuje ten dokument w wersji papierowej a 25% w wersji elektronicznej (śladowa liczba w obu wersjach).

Z powyższego wynika, że:

1. W powiązaniu z odpowiedziami na poprzednie pytanie, zmniejszył się procent osób wybierających tradycyjną formę dzienniczka, co może oznaczać mniejszą wagę jaką badani przywiązują do tego dokumentu, w porównaniu do innych, ich zdaniem, ważniejszych;
2. Daje się zaobserwować stała grupa respondentów – zwolenników nowoczesnych form zapisu dokumentów – wynosząca 25% ogółu badanych.

Z zestawienia odpowiedzi badanych na pytanie o częstotliwość kontaktów i ich rodzaj z opiekunem praktyk z pytaniem o rodzaj formy dzienniczka praktyk nasuwa się także prawdopodobny wniosek, iż dzienniczek elektroniczny może w konsekwencji ograniczać – zmniejszać, i tak - jak się okazuje - niewystarczające, kontakty studiujących z opiekunami praktyk.

Pomimo uwag krytycznych badani bardzo wysoko ocenili przydatność praktyk pedagogicznych, także dających możliwość lepszego poznania pracy nauczyciela. Ponad 80% respondentów oceniło je pozytywnie - najwyżej w pierwszych trzech grupach wiekowych, wśród osób z brakiem doświadczenia i ze stażem do 5 lat. Najniżej przydatność praktyk oceniły osoby z dwóch ostatnich grup wiekowych oraz ze stażem powyżej 5 lat.

Wnioski:

1. W zgodnej opinii zdecydowanej większości badanych praktyki stanowią ważną formę kształcenia nauczycieli, przybliżającą także przyszłe obowiązki zawodowe;
2. Dla osób z nabytym już doświadczeniem zawodowym – z ponad 5 letnim stażem, praktyki nie są szczególnie akceptowaną formą, bo – co zrozumiałe – mają to już za sobą.

Następujące stopnie zadowolenie z praktyk prezentuje ogół badanych:

— bardzo małe	10%
— małe	6%
— średnie	21%
— duże	27%
— b. duże	31%

Natomiast stopień zadowolenia jest różny w zależności od rodzaju praktyk, co ilustruje poniższa tabela.

Stopień zadowolenia z praktyk	Praktyki hospitacyjne	Praktyki ciągłe
<i>Bardzo małe</i>	<i>13% -najstarsza grupa wiekowa, osoby ze stażem 5 lat, zainteresowani zawodem od studiów</i>	<i>13% -najstarsza grupa wiekowa, osoby ze stażem powyżej 5 lat</i>
<i>Małe</i>	<i>5% -trzecia grupa wiekowa, osoby ze stażem powyżej 5 lat</i>	<i>5% -najstarsza grupa wiekowa</i>
<i>Średnie</i>	<i>20% -druga i najstarsza grupa wiekowa, osoby ze stażem do 5 lat i zainteresowane zawodem od studiów</i>	<i>16% -trzy pierwsze grupy wiekowe, zainteresowani zawodem od studiów</i>
<i>Duże</i>	<i>25% -pierwsza grupa wiekowa, ze stażem do 5 lat, zainteresowane zawodem od zawsze</i>	<i>25% -trzy pierwsze grupy wiekowe, ze stażem do 5 lat, zainteresowane zawodem od studiów</i>
<i>Bardzo duże</i>	<i>31% - pierwsza i trzecia grupa wiekowa, osoby ze stażem do 5 lat, zainteresowani zawodem od zawsze</i>	<i>27% -pierwsza grupa wiekowa, osoby ze stażem do 5 lat, zainteresowane zawodem od zawsze</i>

Projektodawca:

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
00-724 Warszawa, ul. Chełmska 21a
tel. 22 851-28-88
www.janski.edu.pl

Biuro Projektu:

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
Wydział Zamiejscowy w Krakowie
30-612 Kraków, ul. Witosa 9
tel. 12 654-54-69

**Szkoła Wyższa
im. Bogdana Jańskiego**

Z przedstawionych powyżej wszystkich opinii badanych na temat ich zadowolenia z praktyk wynika:

1. Ponad połowa badanych jest, w różnym stopniu, z praktyk zadowolona; średnio zadowolonych jest około 20% natomiast niezadowolonych, też w różnym stopniu, stanowią najmniejszą ok.16% grupę;
2. Stopnie zadowolenia z praktyk hospitacyjnych i z praktyk ciągłych są identyczne bądź bardzo zbliżone. Można więc stwierdzić, że nie istnieje licząca się różnica w zadowoleniu z tych dwóch rodzajów praktyk w opinii badanych;
3. Najniższe dwa stopnie zadowolenia prezentują osoby z najstarszej grupy wiekowej, ze stażem dłuższym niż 5 lat oraz zainteresowane zawodem od czasu studiów. Oceny pierwszych dwóch grup wyjaśnia posiadane przez nie doświadczenie zawodowe, do którego praktyki niewiele wnoszą, stanowiąc jedynie konieczność wypełnienia obowiązkowego wymogu. Osoby zainteresowane zawodem dopiero od czasu studiów nie przywiązują, jak widać, szczególnej wagi, bądź też nie uzmysławiają sobie znaczenia praktyk dla dalszej pracy w zawodzie nauczycielskim;
4. Średnie zadowolenie z praktyk prezentują bardzo odmienne grupy badanych, poza osobami zainteresowanymi z zawodem nauczycielskim od czasu studiów. Ci ostatni kierują się zapewne przesłankami wymienionymi w punkcie poprzednim, natomiast na opinie pozostałych wpływają zapewne różne okoliczności i uwarunkowania;
5. Duże i bardzo duże zadowolenie tak z praktyk hospitacyjnych jak i ciągłych wyrażają, w odróżnieniu od sytuacji przedstawionej w p.3, przede wszystkim najmłodszy badani, praktyki są bowiem dla nich nowym i ważnym doświadczeniem na drodze do przyszłego zawodu;
6. Zainteresowani zawodem nauczycielskim od zawsze należą do tej grupy, która najbardziej jest zadowolona z odbytych praktyk;
7. Duże zadowolenie z praktyk ciągłych, prezentowane przez osoby, które zawodem nauczycielskim zainteresowały się dopiero na studiach, wynikać może z dostrzeżenia przez nie wartości tej formy kształcenia.

Ponad 81% badanych uważa, iż praktyki pedagogiczne są w liczący się sposób pomocne przyszłym nauczycielom. Taką opinię prezentują w zdecydowanej większości członkowie wszystkich badanych grup – od 59% do 91%. Stanowi to, bez względu na wiek, doświadczenie i stosunek do zawodu nauczycielskiego badanych oraz ich krytyczne uwagi do niektórych aspektów praktyk, bardzo wysoką ocenę tej formy kształcenia przyszłych nauczycieli. Ponadto co najmniej 80% respondentów ocenia, iż praktyki pedagogiczne mają liczący się wpływ na podniesienie kompetencji nauczycielskich. Taką opinię prezentują członkowie wszystkich prezentowanych grup – od 57% do 91%.

V. Kompetencje nauczycielskie

Spośród badanych nauczycielami pragnie zostać 86%, natomiast nie chce w tym zawodzie pracować 14% badanych, wśród których przeważają osoby z ostatniej grupy wiekowej i z ponad 5 letnim stażem.

Z powyższych informacji wynika:

1. Młodzi, wśród których tylko niewielki procent ma inne plany zawodowe, zamierzają związać się z zawodem nauczycielskim na trwałe. Te ich obecne zamierzenia ulec oczywiście mogą w przyszłości zmianie, czego dowodzi postawa części osób starszych, związanych od dawna z nauczycielstwem;
2. Różne zapewne przyczyny – ale wszystkie niewątpliwie bardzo istotne – powodują, że osoby z nabytą praktyką i pozycją w tym zawodzie postanowiły go zmienić;
3. Licząca grupa osób doświadczonych w zawodzie nauczycielskim, uczestniczyła w praktykach pedagogicznych tylko dlatego aby ukończyć studia. Świadectwo ukończenia studiów wyższych jest im bowiem potrzebne do realizacji innych planów zawodowych.

Prawie 80% badanych uważa, iż zawód nauczycielski daje możliwość odniesienia sukcesu, a co za tym idzie, zadowolenia z siebie. W ten sposób najczęściej identyfikują się z tym zawodem ludzie młodzi, z doświadczeniem do 5 lat, bez względu na czas zainteresowania tym zawodem. Co prawda wśród starszych obserwujemy również liczący się stopień identyfikacji, ale większość z nich nie prezentuje takiej postawy.

Z przedstawionego w poniższej rankingu ważnych dla nauczyciela umiejętności, cech i sposobów zachowania wynika, że badani zaliczają do nich przede wszystkim:

- określony stosunek do uczniów (pierwsze trzy wartości) - ogółem 73% wskazań;
- kompetencje nauczyciela (drugie dwie wartości) - ogółem 20% wskazań, natomiast pozostałych 15 wartości uzyskało ogółem 24% wskazań.

Dodać należy, że wartości „dobry kontakt” i „indywidualne traktowanie” preferują członkowie trzech pierwszych grup wiekowych oraz osoby ze stażem do 5 lat oraz zainteresowane zawodem od czasu studiów, natomiast „Cierpliwość, empatię” uznają za szczególnie ważną wartość osoby z najstarszej grupy wiekowej, ze stażem powyżej 5 lat oraz te, które zainteresowane były zawodem nauczycielskim od zawsze. Taki związek opinii z cechami badanych (zmienne niezależne) jest oczywisty.

Podobnie „wiedza, wykształcenie” preferowane są przez te same trzy grupy wiekowe natomiast wartość „kwalifikacje” nie różnicuje badanej zbiorowości.

Miejsce	W pracy nauczyciela ważne są:	Opinia	Grupa
01.	Dobry kontakt z uczniami	33%	A
02.	Cierpliwość, empatia	27%	B
03.	Indywidualne traktowanie	13%	A
04.	Kompetencje	11%	C

05.	Wiedza, wykształcenie	9%	C
06.	Sprawiedliwość	9%	A
07.	Dobra metoda pracy	8%	D
08.	Samoświadomość	6%	E
09.	Odpowiedzialność	6%	E
10.	Wyrozumiałość	5%	B
11.	Zaangażowanie	5%	E
12.	Doświadczenie	3%	D
13.	Dobra organizacja	3%	D
14.	Konsekwencja	3%	B
15.	Osobowość	3%	B
16.	Wrażliwość	3%	B
17.	Opanowanie, spokój	2%	B
18.	Radzenie sobie ze stresem	2%	D
19.	Pomaganie uczniom	2%	A

Można także zaproponować inny rodzaj pogrupowania przedstawionych przez respondentów wartości¹, które posiadać powinien nauczyciel.

Będą to następujące grupy:

A. – opisująca stosunek do uczniów (dobry kontakt, indywidualne traktowanie, sprawiedliwość, pomaganie uczniom) - uzyskuje ogółem 57% opinii badanych;

¹ Każdy rodzaj kategoryzacji odpowiedzi respondentów i kwalifikacji materiałów budzi wątpliwości m. in. co do zachowania zasady rozłączności. Dotyczy to również powyższej propozycji, co szczególnie uwidacznia się przy pojęciu „kompetencje”, które obejmują niezwykle szeroki zakres tematyczny. Tak więc kwalifikacja powyższa nie była oczywiście, bo być nie mogła, rozłączna, a więc w pewnym stopniu ma charakter arbitralny.

- B. – prezentująca wybrane cechy nauczyciela (cierpliwość, empatia, wyrozumiałość, konsekwencja, osobowość, wrażliwość, opanowanie, spokój) - uzyskuje ogółem opinii 43% opinii badanych;
- C. – zawierająca kompetencje nauczyciela (wiedza, kwalifikacje) - uzyskuje ogółem 20% opinii badanych;
- D. – określająca nabyte z doświadczeniem pewne umiejętności (dobra metoda pracy, dobra organizacja, radzenie sobie ze stresem) – uzyskuje ogółem 16% opinii badanych;
- E. – wyróżniająca szczególne cechy nauczyciela (samoświadomość, odpowiedzialność, zaangażowanie) – uzyskuje 17% opinii badanych.

Z przedstawionych powyżej informacji i zestawień można wyciągnąć następujące wnioski:

1. Uczestnicy praktyk pedagogicznych preferują te przymioty nauczycielskie, które związane są bezpośredni lub pośredni ze stosunkiem do ucznia;
2. Na drugim miejscu znajdują się kompetencje, wiedza i wykształcenie nauczyciela;
3. Kolejno badani, jako ważne, uznają inne, acz nieodzwonne, cechy nauczyciela;
4. Podobnie badani oceniają doświadczenie i nabyte razem z nim pewne umiejętności.

Zdaniem badanych nauczycielowi potrzebne są przede wszystkim następujące kompetencje:

- umiejętności pedagogiczne (wymienione jako drugie, trzecie i piąte) - 43% wskazań;
- wiedza i jej kreatywny przekaz (wymienione jako pierwsze i czwarte) – 39% wskazań i pozostałe wg badanych 13 kompetencji - 50% wskazań.

Na „umiejętności pedagogiczne” szczególną uwagę zwracają osoby z pierwszych dwóch grup wiekowych oraz ze stażem do 5 lat, natomiast „wiedzę i kwalifikacje” preferują członkowie

Miejsce	Kompetencje potrzebne nauczycielowi	Odpowiedź	Grupy
01.	Wiedza i kompetencje	23%	Q
02.	Umiejętności pedagogiczne	16%	X
03.	Podejście do dziecka	14%	X
04.	Kreatywny przekaz wiedzy	13%	Q
05.	Empatia, otwartość	13%	Y
06.	Cierpliwość, wyrozumiałość	8%	Y
07.	Powołanie, motywacja	6%	Z
08.	Umiejętność rozwiązywania konfliktów	5%	X
09.	Odwaga	5%	Y

10.	Stanowczość	5%	Y
11.	Znajomość psychologii	5%	X
12.	Komunikatywność	3%	X
13.	Sprawiedliwość	3%	Y
14.	Życzliwość	2%	Y
15.	Wrażliwość	2%	Y
16.	Samorealizacja	2%	Z
17.	Kultura osobista	2%	Y
18.	Osobowość	2%	Z

najstarszej grupy wiekowej, ze stażem ponad 5 lat oraz te, które zainteresowały się tym zawodem dopiero na studiach.

Ponowny zabieg grupowania wymienionych przez respondentów kompetencji przynosi następujące wyniki:

- Grupa X – obejmująca wszystkie aspekty umiejętności pedagogicznych – 43% wskazań;
- Grupa Q – wyróżniająca wiedzę i jej kreatywny przekaz – 36% wskazań;
- Grupa Y – zawierająca pożądane cechy osobowe – 29% wskazań;
- Grupa Z – prezentująca elementy motywacyjne i osobowość nauczyciela – 10% wskazań.

Powyższe informacje i zestawienia nasuwają następujące wnioski:

1. W opinii badanych najważniejsze kompetencje nauczyciela obejmują szeroko rozumiane umiejętności pedagogiczne;
2. Na drugim miejscu usytuowana została wiedza i kompetencje;
3. Na kolejnym wielość pożądanych cech osobowych, które posiadać powinien nauczyciel.

Zdecydowanej większości badanych (67%) znane są standardy wymagań wobec nauczycieli – wiedzą w tym zakresie dysponują w bardzo podobnym procencie członkowie wszystkich grup. Podobnie jest z osobami deklarującymi brak wiedzy w omawianym zakresie.

Odnosząc się do powyższych standardów nikt z badanych nie uznał ich jako „niskie” bądź „bardzo niskie”, natomiast oceniono je jako:

- bardzo wysokie - 5% badanych (dwie pierwsze grupy wiekowe);
- wysokie - 45% badanych (pierwsza i najstarsza grupa wiekowa);
- średnie – 19% badanych (podobnie we wszystkich grupach).

Projektodawca:

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
00-724 Warszawa, ul. Chełmska 21a
tel. 22 851-28-88
www.janski.edu.pl

Biuro Projektu:

Szkoła Wyższa im. Bogdana Jańskiego
Wydział Zamiejscowy w Krakowie
30-612 Kraków, ul. Witosa 9
tel. 12 654-54-69

Szkoła Wyższa
im. Bogdana Jańskiego

Oczekiwania	Małe	Średnie	Duże	B. duże
1. Uczniów	2%	22%	44%	28%
2. Rodziców	-----	2%	23%	70%
3. Otoczenia społecznego	2%	5%	34%	53%

Najwyższe oczekiwania w stosunku do nauczycieli mają, w opinii respondentów, rodzice (duże i bardzo duże) bo aż 93% wskazań, następnie otoczenie społeczne -89% wskazań, a najmniejsze uczniowie – 72% wskazań. We wszystkich badanych grupach obserwuje się preferencję ocen „duże” i „bardzo duże”.

Najważniejsze w zawodzie nauczycielskim jest, zdaniem badanych:

- kształtowanie postaw – 65% wskazań;
- przekazywanie wiedzy – 58% wskazań;
- kształtowanie umiejętności – 44% wskazań;
- rozwijanie prospołecznych zachowań – 36% wskazań.

Zwrócić należy uwagę na opinie osób z:

- trzeciej grupy wiekowej, w której wszystkie w/w obowiązki nauczycielskie uznano prawie za równie ważne;
- zainteresowanych zawodem nauczycielskim od zawsze, którzy podobnie traktują wszystkie nauczycielskie obowiązki, w odróżnieniu od osób zainteresowanych zawodem od czasu studiów.

Zdaniem badanych prestiż zawodu nauczycielskiego jest:

- średni – 52% wskazań (najwięcej w najstarszej grupie wiekowej oraz wśród osób zainteresowanych zawodem od studiów)
- duży – 36% wskazań (najwięcej w trzech pierwszych grupach wiekowych)
- b. duży – 6% wskazań
- mały – 5% wskazań

Wnioski:

1. W opinii badanych najważniejsze w zawodzie nauczycielskim jest kształtowanie postaw i stąd zapewne respondenci uznali, że do najważniejszych kompetencji tego zawodu należą umiejętności pedagogiczne;
2. Standardy wymagań stawianych nauczycielom oceniono głównie jako wysokie, natomiast oczekiwania rodziców i środowiska społecznego w stosunku do nauczycieli uznała zdecydowana większość badanych, we wszystkich grupach, jako duże bądź bardzo duże; Oznacza to, zapewne w świadomości badanych, iż przed nauczycielem stawiane są niezwykle wysokie wymagania.
3. Jednocześnie badani w większości swoich opinii uznali prestiż zawodu nauczyciela za średni (tylko młodzi są przekonani, że jest duży), co niewątpliwie, w zestawieniu

z wysokimi wymogami i oczekiwaniami, stanowi uzasadniony i ważny czynnik nie tylko nauczycielskich frustracji ale także zamiarów zmiany zawodu, po wielu spędzonych w nim latach.

VI. Uwagi końcowe

Zaprezentowany powyżej raport, poza swoimi niewątpliwymi wartościami², powinien podstawę do przeprowadzenia w przyszłości większych ilościowo i reprezentatywnych dla kilku uczelni – środowisk badań socjologicznych na powyższy temat.

Należałoby w nich wykorzystać dotychczasowe narzędzie badawcze, poprawiając i rozszerzając je o te wątki, które nie zostały, bo być nie mogły, dogłębniej zbadane obecnie. Dotyczy to także odpowiedniego doboru badanych tak, aby poprzez zwiększenie liczby zmiennych niezależnych uzyskać pełniejszą, bardziej pogłębioną wiedzę tak na temat samych praktyk pedagogicznych jak i ich uczestników – praktykantów i opiekunów.

Powyższe opracowanie może zostać w aktywny sposób wykorzystane przez odpowiednie władze uczelni dla usprawnienia tego ważnego elementu edukacji przyszłych bądź obecnych nauczycieli.

² Na szczególną uwagę zasługuje część prezentująca opinie badanych na temat udziału i chęci udziału w poszczególnych formach praktyk.

